

Vēsturiskā apbūve joprojām pabērna lomā?

Kopumā visu Latvijas kultūras pieminekļu kultūrvēsturiskā vērtība pārsniedz 36,5 miljonus latu. To vidū minami 3404 arhitektūras un 45 pilsētībūvniecības pieminekļi.

Rīgā ķieģeļu jeb mūra ēkas intensīvi sāka būt kopš 1860. gada, it īpaši 20. gadsimta sākumā. Viena no lielākajām galvaspilsētas vērtībām ir jūgendstila nami. Nevienā pasaules pilsētā nav atrodamas tik daudz šādu ēku. Diemžēl šo kultūras pieminekļu fasāžu siltināšana nav iespējama un tāpēc meklējami citi risinājumi.

Teksts: Jānis Lukss

Foto: VKPAI

Arvien biežāk žurnāla redakcija saņem jautājumus – ko darīt vēsturisko namu apsaimniekotājiem? Kā finansiālais tā informatīvais atbalsts šobrīd attiecas tikai uz pēckara laikā būvētām ēkām. Taču vēsturisko mūra ēku apsaimniekotājiem darba netrūkst – nedrīkst aizmirst, ka šo ēku vecums ir cēlams, caur to arī problēmu daudzums pieaug.

Glūži tik bēdīga aina nav – sākot

meklēt atbildes, iespējams uzzināt arī ko noderīgu.

Finansiālajam atbalstam noteikumi ir nepielūdzami

Ja pēckara dzīvojamu māju dzīvokļu īpašnieki var pretendēt uz ERAF atbalstu savu namu siltināšanai, tad atbilstoši Ministru kabineta noteikumu Nr.272 «Noteikumi par darbības programmas «Infrastruktūra un pakalpojumi»

papildinājuma 3.4.4.1.aktivitātes «Daudzdzīvokļu māju siltumnoturības uzlabošanas pasākumi» devīto projektu iesniegumu atlasē kārtu 5. pielikuma 17. punkts nosaka, ka ERAF līdzfinansējumu var saņemt, ja: «daudzdzīvokļu dzīvojamā māja nav iekļauta valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstā».

Tātad īpašniekiem, kuru īpašums ietilpst vēsturiskā apbūvē, savu

namu energoefektivitātes uzlabošanai jāmeklē citi finansēšanas avoti.

Pirmās cerīgās ziņas

Rīgas domes (RD) Pilsētas attīstības departaments sadarbībā ar Rīgas Tehnisko universitāti sācis Eiropas Savienības (ES) līdzfinansēta projekta «Arhitektoniskā mantojuma saglabāšana sabalansētas pilsētas attīstības nodrošinā-

šanai («Co2ol Bricks») ieviešanu Baltijas jūras reģiona sadarbības programmas 2007.–2013. gadam ietvaros.

Projekts «Co2ol Bricks» ar ES līdzfinansējumu 85% apmērā tiek ieviests Baltijas jūras reģiona sadarbības programmas laikā līdz 2012.gada 31.decembrim. Projekta kopējais budžets ir 2 902 564 latī. Projektā iesaistītas 18 organizācijas no Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, Vācijas, Zviedrijas, Dānijas, Somijas, Polijas un Baltkrievijas.

Rīgā šī projekta ietvaros veiks energoauditu vairākām vēsturiskām ķieģeļu ēkām un 2012. gadā plānots sākt energoefektivitātes paaugstināšanas darbus vienā vēsturiskā ķieģeļu ēkā.

Projekta realizēšanas gaitā ir iecerēts meklēt tehnoloģiskus risinājumus energoefektivitātes paaugstināšanai vēsturiskās no ķieģeļiem būvētās ēkās, saglabājot to kultūrvēsturisko vērtību. Bieži vien, risinot energopatēriņa samazināšanas jautājumus, ēku renovācijā vai rekonstrukcijā tiek aizmirsts par ēku vēsturisko – gan ārējo, gan iekšējo – vērtību. Izvēlētie tehnoloģiskie risinājumi, lai arī nodrošina mazāku enerģijas patēriņu ēkas uzturēšanai, nereti neatgriezeniski degradē ēkas kultūras mantojuma un vēsturisko vērtību, iznīcinot ēku vēsturiskās detaļas.

RTU speciālisti projekta laikā paredzējuši sagatavot ieteikumus izglītības programmās par projekta tēmu, kā arī veicināt būvnieku izglītošanu par šīm tēmām.

Nav īstas skaidrības par siltināšanas paņēmieniem

Lai arī reālas darbības vēl nav uzsāktas, priecē tas, ka par šīm un citām problēmām vismaz ir sākti diskusija – tikko notika ekspertu seminārs «Energoefektivitātes paaugstināšana kultūrvēsturiskā mantojuma ķieģeļu ēkās: proble-

mātika un iespējas».

Seminārā izskanējušais neatskīrās no projektā «Co2ol Bricks» secinātā. Viskodolīgāk problēmas būtību atklāja Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcijas vadītājs Juris Dambis: «Kultūrvēsturisko ēku energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu īstenošanai nepieciešama saudzīga, profesionāla un pēctecīga pieeja. Vispirms jāveic ēku apsekošana un jākonstatē siltuma zudumu vietas, tā izprotot ēku un tās vērtību. Pēc tam, saudzīgi attiecoties pret saglabājamajām kultūrvēsturiskajām vērtībām, jāizstrādā enerģijas taupīšanas risinājumu pasākumu komplekss. Pirms pieņemt lēmumu par radikālu ieviešanu ēkas konstrukcijās un tās arhitektoniskajā apdarē, jāprognozē iespējamību ilgtermiņā saglabāt ēkas vērtību un jāapsver citas alternatīvas iespējas».

Šobrīd šo mantojumu galvenokārt apdraud jaunā būvniecība un nekvalitatīvi renovācijas un energoefektivitātes paaugstināšanas pasākumi. Redzamākais «nodarījums» – šajos objektos vēsturiskie koka logi tiek nomainīti ar pilnīgi nepiemērotu pakešu stiklojumu.

Kā seminārā atzina RTU Vides aizsardzības un siltuma sistēmu institūta pētnieks Gatis Žogla, energoefektivitātes uzlabošana kultūras pieminekļos ir problemātiska visā Eiropā. Lai uzsāktu šāda pieminekļa renovāciju, visi darbi ir jāsašķir ar Valsts Kultūras pieminekļu aizsardzības inspekciju (VKPAI) un būvvaldi. Nav pieļaujama šādu objektu fasādes siltināšana.

«Katrai kultūrvēsturiskai ēkai nepieciešami savlaicīgi veikti uzturēšanas remontdarbi. Piemēram, tikai sakārtojot nekoptus vai bojātus logus un ārdurvis, siltuma zudumus ēkā var samazināt vidēji par 10–20%», teica J. Dambis, «

VKPAI pat neceltu iebildumus, ja šādas ēkas ārējais logs paliktu vēsturiskajā dizainā, bet iekšējās vērtnes rāmī tiktu ievietota stikla pakete».

Regulāra kopšana ir nepieciešama

Tāpat ir vesela rinda pasākumu, kurus realizējot, uzlabotos attiecīgās ēkas stāvoklis –piemēram, bēniņu siltināšana. Atbilstoši MK noteikumu Nr. 907 «Dzīvojamās mājas, tajā esošo iekārtu un komunikāciju apsekošanas, tehniskās apkopes un kārtējā remonta noteikumi» prasībām arī kultūras pieminekļos ārdurvis jāapriko ar aizvērēj mehānismu, jānodrošina ar siltuma izolāciju apkures sistēmas cauruļvadus un karstā ūdens cauruļvadus, kuri atrodas neapkurināmās telpās, logi, ārdurvis jānodrošina ar blīvējumu.

Kultūrvēsturiskā ēkas parasti iespējams siltināt tikai no iekšpuses. Taču šādā gadījumā pieaug kondensāta veidošanās un peļējuma veidošanās risks.

Mitrums ir viena no lielām un sarežģīti risināmām problēmām ēkās.

Mitrumu pagrabos un mūros rada: mitruma avots (gruntsūdeņi), mitruma pārvietošanās virzītājspēks, materiāli kas ir uzņēmīgi pret mitruma bojājumiem. Nepārspilējot var apgalvot, ka Rīgas centra ēku pagrabos darbojas visi trīs šie nosacījumi un rada ēkā ar mitrumu saistītas problēmas.

Ko darīt apsaimniekotājiem, kuri, ievērojot Latvijas būvnormatīva LBN 402 "Dzīvojamo māju tehniskās ekspluatācijas noteikumi" prasības vēlas savest kārtībā pagrabu telpas? Būvnormatīvā ir teikts: «3.1. Pagraba un tehnisko zemgrīdu telpām jābūt tirām, sausām, apgaismotām un tās regulāri jāvēdina caur vēdināšanas kanāliem sienās vai atvērumiem logos un sienās. Pagraba telpu gaisa

mitrums nedrīkst pārsniegt 65%, gaisa temperatūra nedrīkst būt zemāka par +5 grādiem».

Ventilācija ir labs un izmantojams risinājums īstermiņā. Taču, lai novērstu mitruma parādīšanos pagrabā, vienīgā izeja ir hidroizolācijas ierīkošana. P